

LITTERATURNYT

Aage Fasmer Blomberg: Faaborg by's historie. I. 1229—1750. (Faaborg by-historiske arkiv, 1955). 399 s.

Med spænding griber man den bog, lektor *Aage Fasmer Blomberg* har udsendt om *Faaborg* bys historie 1229—1750, ikke fordi byen er særlig gammel, endnu mindre fordi den nogen sinde har spillet en vigtig rolle i Danmarks historie, men fordi der over den er en duft af fortid, som ikke mange andre byer i Danmark ejer magen til.

Endnu ved begyndelsen af det 12. århundrede var den sydlige del af landet helt blottet for købstæder. Vendernes grusomme plyndringer hindrede byanlæg. Først da Valdemar den Store havde kuet Venderne, og deres røvertogter holdt op, blev der mulighed for, at købstæder kunne gro op i denne del af landet. Fra Valdemarernes tid må *Faaborgs* grundlæggelse datere sig. Byen nævnes første gang 1229, da Valdemar Sejr skænkede *Faaborg* m. m. som morgengave til sin svigerdatter den unge kong Valdemars hustru Eleonore af Portugal. Den er vokset op omkring en borg, der endnu nævnes 1377. Minder fra middelalderen er den gamle byport og klokketårnet, den sidste rest af byens gamle *St. Nicolai* kirke, begge dele motiver for mange kunstmaleres arbejder. Sognekirken blev brudt ned efter reformationen, og kirken til det *Helligåndskloster*, som byen havde fået i 1477, blev i stedet for udlagt til menighedens brug. På grund af nogle store brande, særligt 1728, over hvis udstrækning bogen bringer et udmærket kort, bærer byen præg af det 18. århundrede, ganske særligt den vidunderlige *Holkegade*.

Store skelsættende begivenheder leder man forgæves efter i *Faaborgs* historie. Men med heldig hånd har forfatteren tegnet et levende billede af en lille provinsbys styrelse og erhvervsliv. Særlig grundig besked får man om byens naturlige næringsveje skibsfart og handel og dens tilknytning derigennem til hertugdømmerne.

Derimod er forfatteren noget usikker, hvor han kommer i berøring med kirkehistoriske emner. Der kunne ellers nok være grund til i en populær bog om *Faaborg*, hvor der har været et kloster og to kirker, hvis inventar til dels er bevaret, enten i Klosterkirken selv eller på Nationalmuseet, at gøre en del ud af middelalderens gudsyndelse, der står de fleste nutids-danske så fjernt. Men her glipper det for forfatteren, der ikke ret har formået at leve sig ind i denne fjerne tid. F. eks. er der side 17 afbildet et rigt udkåret kirkeskab, et monstranshus. Men man får blot om dets anvendelse at vide, at i det øverste rum til højre havde monstransen sin plads. Men det siger så lidt. Nej, her i skabet opbevaredes alterets allerhelligste sakramente. Under alterbrødets skikkelse troede vore forfædre, som katolikker gør det i vore dage, at Jesus Kristus selv var til stede med sit kød og sit blod, med legeme og sjæl, som Gud og som menneske. Han selv boede i monstranshuset. Opfattet på denne måde får et sådant gammelt skab en helt anden betydning end den beskedne at være opbevaringssted for kirketilbehør, og så forstår man, at skabet er så prægtigt udsmykket for at danne en værdig ramme om den guddommelige majestæt.

I slutningen af det 15. århundrede fik *Helligåndsklosteret* en større gave af jordegods. Side 37 siges det, at det var i 1486, men side 38 findes under billedet af gavebrevet det rette årstal 1487. For denne gave blev der stiftet et alter i kirken, og der gives i brevet udførlige bestemmelser om den gudstjene-

ste, brødrene i den anledning forpligtede sig til. Forfatterens gengivelse af disse bestemmelser lader en del tilbage at ønske; men det vil føre for vidt at gå i enkeltheder her. Det skal kun bemærkes, at der er ikke noget, der hedder kvatomber. Det hedder tamperdage, det vil sige fastedage ved hver af de fire årstiders begyndelse, nemlig onsdag i første uge efter askeonsdag, onsdag i pinseugen, onsdag i ugen efter korsets ophøjelsesfest den 14. september og onsdag i den tredje adventsuge.

Det ville lønne sig, om lokalhistorikere ville gøre mere ud af middelalderens kirkeliv og søge at begribe det og gøre det forståeligt for andre. Det kan have sine vanskeligheder for et menneske i det 20. århundrede at sætte sig ind i middelalderens tankegang. Et godt hjælpemiddel har den, der vil skrive om middelalderens kirkelige forhold i Peter Schindlers »Liturgi« og i en ældre bog med en naiv titel og naiv form, men tillige et meget indholdsrigt værk på over 500 sider »Den katholske Kirkes Skønhed« af Gregorius Rippel (1895).

En lapsus er det, når prior Peder Nielsen og biskop Jens Andersen Beldenak side 32 kaldes kirkefædre. Der menes, at de to mænd har stået model for den kunstner, der maalede billederne af Vestens fire store kirkelærere på Faaborg altertavle.

En almindelig misforståelse af forordningen af 7. april 1619 om købstædernes styrelse er det, når forfatteren skriver, at hvert år den 2. januar, når det kommende års kæmnere blev udnævnt, skulle det foregående års kæmnere møde med deres regnskaber, og inden 14 dage skulle de være revideret. Det er ikke rigtigt, at kæmnerne skulle gøre regnskab den 2. januar, og at dette skulle gennemgås i løbet af 14 dage. Fejlen findes vistnok første gang i P. Munchs disputats »Købstadstyrelsen i Danmark« I 1900 side 27, men er siden gentaget af andre. I forordningens § 12 står der blot, at »det forleden Aars Kemner skulle . . . gjøre Regenskab inden 14 Dage nest efter« den 2. januar, og der sættes ingen tidsfrist for revisionen, og det er da også en kendt sag, at byernes regnskaber ofte hobede sig op for flere år uden at blive revideret.

Af andre — mindre væsentlige — fejl kan nævnes, at de bønnebøger, forfatteren omtaler side 46, ikke er nævnt i det latinske testamente, forfatteren citerer. — I det 16. århundrede hedder det ikke borgerfruer, men borgersker (side 92). — Det var ikke den 6., men den 7. august 1658, Carl Gustav gik i Land i Korsør (side 209). —

Enkeltheder i en bog vil altid kunne kritiseres, og en anmelder kommer let til at brede sig for meget over fejl og mangler. Det er ikke dem, der først og fremmest tæller, når bogens status gøres op. En bog kan være god med mange fejl, og den kan være slet uden at have en eneste. Blombergs bog, der har sin styrke i skildringen af de administrative og økonomiske forhold og sin svaghed på det kirkehistoriske område, hører afgjort til vore gode købstadshistorier, og dens noter vidner om forfatterens flid. Med forventning imødeser man fortsættelsen.

Carl Lindberg Nielsen.

Danmarks gamle Købstadlovgivning. III. Sjælland, Lolland, Falster, Møn, Fyn og Langeland. (Rosenkilde og Bagger, 1955). 613 s.

Det danske sprog- og litteraturselskabs udgave af den gamle danske købstadlovgivning til og med Christian II er omtalt her i tidsskriftet ved udsendelsen af bd. I ((Jyske Sml. ny række I, s. 249). Man er nu nået frem til materialet fra øerne, og der kan være grund til at gentage, at selvom de fleste af aktstykkerne har været trykt helt eller delvis før, er det en lettelse for